

مدیران و مالکیت فکری

(آنچه مدیران در حوزه مالکیت فکری باید بدانند)

www.ketab.ir

تألیف:

محمد رضا حسینی بغداد آبادی

پاییز ۱۳۹۹

- سرشناسه: حسینی بغداد آبادی، محمد رضا، ۱۳۵۶-
- عنوان و نام پدیدآور: مدیران و مالکیت فکری: (آنچه مدیران در حوزه مالکیت فکری باید بدانند) / تألیف محمدرضا حسینی بغداد آبادی.
- مشخصات نشر: یزد: بهشت دارالعباده، ۱۳۹۹.
- آماده سازی و صفحه آرایی: مؤسسه آواز قلم سدید
- مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص. ۱۴/۵ × ۲۱ س.م.
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۴۹-۳-۶
- وضعیت فهرست نویسی: فیبا
- یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۹۷.
- عنوان دیگر: آنچه مدیران در حوزه مالکیت فکری باید بدانند
- موضوع: مالکیت فکری
- موضوع: ثبت اختراعات
- رده بندی کنگره: K1۴۰۱
- رده بندی دیویی: ۳۴۶/۰۴۸
- شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۴۴۲۸۸
- شماره مجوز: ۹-۷۹۹۳۹-۳۲۲۲۷۲

مدیران و مالکیت فکری (آنچه مدیران در حوزه مالکیت فکری باید بدانند)

انتشارات بهشت دارالعباده

- مؤلف: محمدرضا حسینی بغداد آبادی
- ناشر: بهشت دارالعباده
- طراح جلد: حسین عزیزی
- صفحه آرایی: مؤسسه آواز قلم سدید
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۴۹-۳-۶
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- چاپ و صحافی: قم / زیتون
- نوبت چاپ: اول / پاییز ۱۳۹۹
- قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان
- ارتباط با نویسنده: mrhoseyni@gmail.com

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به مؤلف بوده و هرگونه بهره برداری

منوط به اجازه کتبی مؤلف است.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
پیشگفتار.....	۱۷
فصل اول: کلیات مالکیت فکری.....	۱۹
۱- تعریف مالکیت فکری.....	۲۰
۲- تقسیم‌بندی ماهیتی و مصداقی مالکیت فکری.....	۲۱
۳- مالکیت ادبی و هنری.....	۲۲
۴- مالکیت صنعتی.....	۲۳
۴-۱. اختراع ثبت شده (پتنت).....	۲۳
۴-۲. مدل‌های مصرفی (اختراعات کوچک).....	۲۴
۴-۳. طرح صنعتی.....	۲۵
۴-۴. علامت تجاری.....	۲۵
۴-۵. نشان جغرافیایی.....	۲۶
۴-۶. گونه‌های گیاهی.....	۲۶
۴-۷. اسرار تجاری.....	۲۷
۵- ضرورت توجه به مالکیت فکری.....	۲۸
۵-۱. کارکرد اقتصادی مالکیت فکری.....	۲۹
۵-۲. ضرورت توجه شرکت‌ها به مالکیت فکری.....	۳۰
۵-۳. نقض دارایی فکری و جبران خسارت.....	۳۲
۵-۴. توجه شرکت‌ها به جست‌وجو و رصد اختراعات.....	۳۲
۵-۵. اثرات اقتصادی سیستم اختراعات.....	۳۳
۵-۶. ایجاد رقابت با نظام مالکیت فکری.....	۳۴

- ۵-۷. کارآیی شرکت‌ها با مالکیت فکری ۳۴
- ۵-۸. مضرات عدم توجه به مالکیت فکری ۳۵
- ۵-۹. مالکیت فکری و منابع انسانی شرکت‌ها ۳۵
- ۵-۱۰. ایجاد انگیزه با کمک مالکیت فکری ۳۶
- ۶- اهداف نظام مالکیت فکری ۳۶
- ۷- چالش‌های مالکیت فکری در ایران ۳۷
- ۷-۱. چالش فرهنگی ۳۷
- ۷-۲. چالش قانونی ۳۸
- ۷-۳. چالش‌های ماهوی قوانین ۳۸
- ۷-۴. چالش‌های اثباتی ۳۹
- ۷-۵. چالش‌های بین‌المللی ۴۰
- ۸- گزینه‌های مخدع برای حفاظت از دارایی فکری ۴۱
- ۹- نقش مالکیت فکری و مدل‌های کسب و کار ۴۲
- ۱۰- مالکیت فکری و معاهدات بین‌المللی ۴۴
- ۱۱- رابطه مالکیت فکری و استانداردسازی ۴۴
- ۱۱-۱. مرحله وضع استاندارد ۴۵
- ۱۱-۲. مرحله انتشار استاندارد ۴۶
- ۱۱-۳. مرحله اجرای استاندارد ۴۷
- ۱۲- تاریخچه قوانین و رخدادهای مهم مالکیت فکری در ایران ۴۸

فصل دوم: مالکیت ادبی و هنری ۵۱

- ۱- ثبت آثار ادبی و هنری ۵۲
- ۲- شرایط لازم برای بهره‌مندی از حمایت مالکیت ادبی و هنری ۵۳
- ۳- حقوق مادی ناشی از مالکیت ادبی و هنری ۵۳
- ۴- حقوق معنوی ناشی از مالکیت فکری ۵۶
- ۵- آیا نیازی به ثبت کپی رایت داریم؟ ۵۸
- ۶- آثار نشر ۵۹

۵۹	۷- نقض حقوق آثار ادبی و هنری
۶۰	۸- قوانین مربوط به مالکیت ادبی و هنری
۶۲	فصل سوم: مالکیت صنعتی
۶۴	۱- اختراع
۶۵	۱-۱. فلسفه ثبت اختراع
۶۵	۱-۲. ضرورت ثبت اختراع
۶۶	۱-۳. مزایای ثبت اختراع برای مخترع
۶۷	۱-۴. معایب ثبت اختراع
۶۷	۱-۵. مزیت‌های ثبت اختراع برای محققین
۶۸	۱-۶. مزیت‌های ثبت اختراع برای دولت‌ها
۶۹	۱-۷. چه کسی در عدم ثبت اختراع ضرر می‌بیند؟
۶۹	۱-۸. اختراع بازر تجاری کدام بهتر است؟
۷۱	۱-۹. کاربردهای اختراع برای مدیران، سرمایه‌گذاران و صنایع
۷۲	۱-۱۰. اختراع سلاحی تدافعی یا تهاجمی
۷۲	۱-۱۱. انواع روش ثبت اختراع
۷۳	۱-۱۲. شرایط هر ادعا جهت ثبت اختراع
۸۰	۱-۱۳. مجوزهای اجباری
۸۰	۱-۱۴. مالکیت اختراع از آن کیست؟
۸۱	۱-۱۵. مراحل ثبت اختراع
۸۲	۱-۱۶. کلیات مراحل اداری ثبت اختراع در دنیا
۸۲	۱-۱۷. ثبت اختراع در PCT
۸۵	۱-۱۸. مهلت ارفاقی
۸۵	۱-۱۹. نرم افزار و قابلیت ثبت به‌عنوان اختراع
۸۶	۱-۲۰. کارگزار و وکیل اختراع
۸۷	۲- تدوین سند اختراع
۸۷	۲-۱. ساختار یک سند

۸۸	۲-۲. صفحه اول و اطلاعات کتابخانه‌ای
۸۸	۳-۲. تاریخ‌های با اهمیت در سند اختراع
۸۹	۴-۲. عنوان
۸۹	۵-۲. چکیده
۹۰	۶-۲. توصیف اختراع
۹۴	۷-۲. ادعاها
۹۴	۸-۲. چگونه یک ادعا بنویسیم؟
۹۶	۹-۲. دو نمونه از ادعانامه
۹۹	۱۰-۲. تصاویر و نقشه‌ها
۱۰۰	۱۱-۲. حق تقدم
۱۰۰	۱۲-۲. طبقه‌بندی اختراعات
۱۰۶	۳- معاهدات بین‌المللی اختراعات
۱۰۶	۱-۳. کنوانسیون پاریس
۱۰۷	۲-۳. کنوانسیون PCT
۱۰۸	۴- علامت تجاری
۱۰۹	۱-۴. ضرورت ثبت علامت
۱۰۹	۲-۴. دلایل حمایت از علائم تجاری در ایران
۱۱۰	۳-۴. مزایای ثبت علائم تجاری
۱۱۲	۴-۴. علائم جمعی
۱۱۳	۵-۴. علائم تأییدی
۱۱۳	۶-۴. علامت و نام تجاری
۱۱۳	۷-۴. تمایز و توصیف علامت‌ها
۱۱۴	۸-۴. فرآیند علامت تجاری در ایران
۱۱۴	۹-۴. علائم تجاری غیرقابل ثبت
۱۱۹	۱۰-۴. جست‌وجوی علامت قبل از ثبت
۱۱۹	۱۱-۴. طبقه‌بندی بین‌المللی علائم تجاری

۱۲۵	۵- طرح صنعتی
۱۲۷	۵-۱. ضرورت ثبت طرح صنعتی
۱۲۸	۵-۲. مزایای ثبت طرح صنعتی
۱۲۸	۵-۳. تفاوت طرح صنعتی و اختراع
۱۲۹	۵-۴. طبقه‌بندی بین‌المللی طرح‌های صنعتی
۱۳۱	۶- نشانه‌های جغرافیایی
۱۳۳	۶-۱. مزایای ثبت نشان جغرافیایی
۱۳۳	۶-۲. ایجاد نشان جغرافیایی
۱۳۴	۶-۳. ثبت نشان جغرافیایی در ایران
۱۳۴	۶-۴. اسم مبدأ
۱۳۴	۶-۵. تفاوت نشانه‌های جغرافیایی و علامت تجاری
۱۳۵	۶-۶. نشانه جغرافیایی عام
۱۳۵	۶-۷. مزیت‌های ثبت بین‌المللی نشان جغرافیایی
۱۳۶	۷- گونه‌های گیاهی
۱۳۹	۷-۱. تعریف ثبت رقم جدید گیاهی
۱۴۰	۷-۲. شرایط حمایت از رقم
۱۴۲	۷-۳. علامت تجاری و پتنت گیاهی
۱۴۳	۷-۴. بذر گواهی شده
۱۴۳	۷-۵. طبقه‌بندی گونه‌های گیاهی
۱۴۳	۷-۶. کنوانسیون UPOV

فصل چهارم: جست‌وجو، تحلیل و رصد اختراعات و فن‌آوری ۱۴۵

۱۴۶	۱- تعریف تحلیل
۱۴۶	۲- ضرورت تحلیل و رصد فناوری
۱۴۸	۳- فواید رصد فناوری برای صنایع و مدیران
۱۴۹	۴- سطوح تحلیل
۱۵۰	۵- روش‌های تحلیل اختراعات

مقدمه

مالکیت فکری با سابقه نه چندان زیاد امروزه یکی از متحول‌ترین حوزه‌های حقوق و اقتصاد و حتی سیاست و اخلاق است. با مرور بر تاریخ تحولات مالکیت فکری روشن می‌شود مالکیت فکری نیز خود از ابداعات خردمندان بشر برای دنیای صنعتی است. در واقع مشکل دنیای صنعتی این بود که هزینه تولید فناوری و یا خلق آثار هنری و یا ارتقای کیفیت محصولات مشابه چگونه تأمین شود و با چه ابزار حقوقی می‌توان از این امور بهره اقتصادی برد. ایده مالکیت فکری تلاش کرد حقوق و امتیازاتی را با عنوان حقوق صنعتی و یا حقوق ادبی و هنری تعریف کند به گونه‌ای که تولید کننده علم و فناوری به طور انحصاری برای مدت معین از آن برخوردار باشد. این انحصار موجب می‌شود هزینه تولید علم از طریق مکانیزم بازار و نه دولت فراهم شود. این غایت مهم هنگامی محقق می‌شود که افزون بر اختراع و طراحی طرح صنعتی و یا خلق اثر ادبی و هنری نتایج آن در بازار عرضه شود. اختراع ساخته و توزیع گردد تا هم مردم از نتیجه دانش منتفع شوند و هم هزینه تولید تأمین گردد. به همین خاطر مالکیت فکری در چنین بستری به اهداف خود می‌رسد.

گرچه اندیشه حمایت از آثار فکری و اختراعات و شهرت تجاری دارای پیشینه بیش از سیصد سال دارد اما با تحولات دهه‌های اخیر بعد جهانی یافته و اموال فکری بخش اعظمی از اقتصاد جهان را در حال حاضر تشکیل می‌دهد. این حوزه دارای سه مرحله سرزمینی، بین‌المللی و جهانی است. در دوره سرزمینی کشورها بنا به وضعیت خود قوانین و

نهادهای داخلی تنظیم کردند. دوره بین‌المللی با توسعه واردات و صادرات و روابط علمی و فناوری منجر به شکل‌گیری معاهدات متنوعی شد. اهمیت موضوع به اندازه‌ای است که کشورهای جهان در سال ۱۹۶۷ به طراحی سازمان جهانی مالکیت فکری (وایپو) پرداخته و با تنظیم بیست و شش معاهده بین‌المللی اقدام به همکاری کردند. در دوره جهانی شدن و با شکل‌گیری سازمان تجارت جهانی این بار مالکیت فکری به‌عنوان بخش غیرقابل انفکاک این سازمان قرار داده شد و کشورهای عضو متعهد شدند حداقل استانداردهای مالکیت فکری را در قوانین داخلی بپذیرند.

کشور ایران نیز هر چند به‌طور پراکنده و به‌صورت عرفی و یا مطرح کردن برخی امور اخلاقی حکایت از حمایت امور فکری دارد اما اولین قانون رسمی در این باره به سال ۱۳۰۴ و پس از آن قانون ۱۳۱۰ در حمایت از علایم تجاری و اختراعات برمی‌گردد. این دوره همان سال‌هایی است که قوانین پایه در ایران در حال تدوین و تصویب است. تدوین این قوانین نیز حکایت از اهمیت موضوع دارد. افزون بر این در سال‌های ۱۳۴۸، ۱۳۵۱ و ۱۳۸۶ نیز قوانین جدید و یا بازنگری شد.

اسناد بالادستی نظام نشان می‌دهد که سیاست‌گذار به اهمیت موضوع واقف بوده و تلاش می‌نماید از چنین ظرفیتی استفاده کند. در همین راستا نقشه جامع علمی کشور برای اصلاح ساختارها و نهادهای علم و فناوری و انسجام بخشیدن به آنها هماهنگ‌سازی نظام تعلیم و تربیت در مراحل سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلان به راهبرد سامان‌دهی نظام مالکیت فکری در حوزه‌های علمی و فناوری اشاره نموده و چنین راهبردی را مستلزم ایجاد نهاد دادرسی تخصصی علم و فناوری، تقویت و سامان‌دهی قوانین و مقررات مالکیت فکری در عرصه‌های مختلف دانسته‌است.

همه این امور حکایت از اهمیت و توسعه ظرفیت مالکیت فکری دارد. لکن مالکیت فکری هنگامی به هدف خود می‌رسد که به تجاری‌سازی و

تأمین رفاه منجر شود. در غیر این صورت مانند سلول سرطانی است که افزایش آن نه تنها نشانه مثبتی برای پیشرفت نیست بلکه نشان دهنده اتلاف منابع علمی و اقتصادی کشور است. به همین خاطر آموزش استفاده از ظرفیت مالکیت فکری برای کنشگران این حوزه بسیار دارای اهمیت است. یکی از افرادی که در این حوزه زحمت زیادی به لحاظ علمی و عملی کشیده است جناب آقای محمدرضا حسینی بغدادآبادی هستند. ایشان بدور از هیاهوی زمانه در استان یزد توانسته است خدمات ارزنده‌ای ارائه دهد. اینجانب در دوره آموزش مالکیت فکری که در استان یزد برگزار شد توفیق آشنایی و دوستی با ایشان یافتم و به این آشنایی و دوستی افتخار می‌کنم. ایشان را فردی بانگیزه و پرتلاش و دارای اهدافی بلند یافتم. همان ایام وی خبر از تدوین مجموعه‌ای علمی و کاربردی دادند. پس از مدتی این کتاب را برای اینجانب ارسال کردند. با مطالعه اجمالی کتاب به لحاظ محتوای علمی و به لحاظ نگارش سلیس و در ساختار، فنی و کاربردی یافتم. امید است این مسیر ادامه یابد و با توجه به تجربه ایشان شاهد آثار دیگرش نیز باشیم.

محمود حکمت‌نیا

معاون مالکیت فکری وزارت دادگستری